

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Dato 16. mai 2019
Fra Guri Barka Martins, generalsekretær

grønn
ungdom

SAKSPAPIRER TIL SST-10-19

Møtedato: 21. mai 2019
Møtested: Hausmannsgate 19
Møtetid: 18:00-21:00 (skolering fra 17:00)

Saksliste

105 Godkjenning av innkalling

106 Valg av ordstyrer og referent

Innstilling: Nora Heyerdahl, ordstyrer
Rauand Ismail, referent

107 E-postvedtak siden sist møte

v/ Guri Barka Martins, generalsekretær

O

108 Orienteringsrunde

Hva har du jobbet med siden sist møte?

Hvilke eksterne aktører har du hatt politisk kontakt med?

Talspersoner: Hva skjer i De Grønne (SST og på Stortinget)?

Internasjonal kontakt: Hvilke prosjekter jobber IU med?

O

109 Status fylkeslag

v/ Michelle Flagstad, fylkessekretær

O

097 Politisk Uttalelse: Stans norsk import av ødelagt regnskog

v/ Andreas Moksnes, sentralstyremedlem (politisk utvalg for klima og miljø)

V

103 Organisering av Grønn Ungdoms landsstyre

v/ Sebastian Teigen Nygård, sentralstyremedlem

D

110 Politisk uttalelse: Bærekraftig hytteliv!

v/ Margit Fausko, sentralstyremedlem (politisk utvalg for grønne lokalsamfunn)

V

- 111 Politisk uttalelse: Vern om velferdsstaten, kutt i sykelønnsordningen!** V
v/ Teodor Bruu, talsperson (politisk utvalg for skatt og velferd)
- 112 Politisk uttalelse: Avdekk unødig lidelse med dyrevelferdsmerking!** V
v/ Elisabeth Udjus, sentralstyremedlem (politisk utvalg for dyrevelferd)
- 113 Politisk uttalelse: Forby kjøttreklame!** V
v/ Elisabeth Udjus, sentralstyremedlem (politisk utvalg for dyrevelferd)

Deretter møtekritikk

O er orienteringssaker

D er debattsaker

V er vedtakssaker

Guri Barka Martins,
Generalsekretær

Oslo, 16. mai 2019

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Andreas Moksnes, sentralstyremedlem
Dato 06.05.19
Sak SST-9-19-097

grønn
ungdom

POLITISK UTTALELSE:

STANS NORSK IMPORT AV ØDELAGT REGNSKOG!

Bakgrunn

I dag skjer det en storstilt avskoging av verdens regnskog. 46 000 km² med regnskog forsvinner hvert eneste år¹. Dette fører til store tap av biologisk mangfold, store klimagassutslipp og at urbefolkning mister sine livsgrunnlag og hjem. Verdens regnskoger holder på enorme mengder karbon, og utslippene ved avskoging utgjør mellom 10 og 15 % av verdens klimagassutslipp. I tillegg er regnskogen habitat for over halvparten av verdens arter, og avskogingen utgjør derfor en stor trussel for verdens økosystemer og biologiske mangfold. Både produksjon av soya og palmeolje er drivkrefter bak avskogingen.

MDGs eksisterende politikk (fra arbeidsprogrammet):

- Unngå import av varer som bidrar til ødeleggelse av regnskog
- Utvikle retningslinjer for bærekraftig bruk av biomasse, som sikrer at produksjon og bruk av biodrivstoff ikke legger beslag på matjord eller fortrenger regnskog
- Bygge opp bærekraftig fôrproduksjon i Norge for å øke selvforsyningsgraden og hindre bruk av matfisk og importert protein

Klima- og miljøutvalget mener at De Grønne bør konkretisere denne politikken og stille krav om å raskt erstatte soya og palmeolje med bærekraftige alternativer. Temaet er aktualisert etter at SV nylig tok til orde for å forby soya i laksefôr innen 2028 til fordel for lokal industri.²

¹ Regnskogfondet: "Om regnskogen". <https://www.regnskog.no/no/om-regnskogen>

² Rapp (2019): "Ber laksen spise skog". <https://dagens.klassekampen.no/2019-04-25/ber-laksen-spise-skog>

Drøfting

Soya

En trussel mot regnskogen

Soyaproduksjon truer regnskogen. Stor vekst i etterspørsel etter soya til dyrefôr har ført til en stor økning i produksjonen av dette i Sør-Amerika. Brasil er i dag verdens nest største produsent. Behovet for areal skyver storfeprodusentene inn i regnskogen ettersom de trenger ny beitemark.³ I regnskogen i Brasil er nå kvegdrift den største årsaken til avskoging, og soyaproduksjonen bidrar stort til dette. "Soyamotoriet" var et initiativ satt i gang i 2006 som fikk soyaprodusenter og oppkjøpere med på en avtale om å ikke kjøpe soya fra deler av brasiliansk Amazonas som nylig var avskoget.⁴ Avtalen har gitt resultater, men problemet er ikke løst ettersom soyaproduksjonen alltid kan flyttes til et regnskogområde med svakere regelverk. Den enorme etterspørselen etter soya er det grunnleggende problemet.

Som verdens største lakseprodusent og en stor importør av brasiliansk soya til vårt land- og havbruk, har Norge et ansvar i dette problemet. Det meste av importen er sertifisert for å hindre avskoging, men ordningene er ikke åpne nok til at vi kan være sikre på at produksjonen er bærekraftig. Uansett bidrar norsk etterspørsel indirekte til avskoging gjennom vår soyaimport. I tillegg undergraver denne fôrproduksjonen poenget med at hav- og landbruket vårt gjør oss mer selvforsynte, og den gjør oss avhengig av import. I tillegg fører den økende andelen kraftfôr i landbruket til at norsk skog vokser igjen. Når vi ikke tar i bruk beitemark, mister vi verdifullt biologisk mangfold i områdene. Det er med andre ord flere grunner til at vi bør begrense bruken av soya i Norge.

Tiltak mot soya

Én mulighet er å forby import av soyafôr. Dette vil tvinge hav- og landbruket til å bytte ut fôret og kanskje medvirke til at man tar i bruk nye, mer bærekraftige fôrtyper. Et motargument er at både landbruket og havbruket er avhengige av denne importen i dag, og at et forbud kan skape problemer for næringen. I tillegg er det vanskelig å vite om all soyaen som importeres til Norge bidrar til avskoging, eller om det faktisk finnes mer bærekraftige produsenter som det vil være forsvarlig å importere fra. Soya i Norge er som nevnt vanligvis sertifisert, men Regnskogfondet hevder likevel at den trolig bidrar indirekte til avskoging. Likevel kan det hende at det finnes soya som er produsert uten negative miljøkonsekvenser, og isåfall er det dumt å forby alt.

Ett alternativ til forbud er å innføre en *soyatoll*.⁵ I dag er det ingen toll på import av soya til Norge. Hvis vi innfører toll, vil prisen øke og mer bærekraftige alternativer blir konkurransedyktige. Dette alternativet er mindre strengt og åpner for å gi enkelte unntak for tollene, for eksempel til eksportrettet oppdrett.

En næringsmulighet?

Norge importerer store mengder miljøfiendtlig soya fordi det er billig, men vi kunne tjent penger på å utvikle alternativt fôr basert på lokale ressurser. Det er fullt mulig å utvikle

---

³ Regnskogfondet: "Problemet med soya". <https://www.regnskog.no/no/om-regnskogfondet/dette-mener-regnskogfondet/problemet-med-soya>

⁴ Jortveit (2018): "- Forbruket av soya må ned". <https://energiogklima.no/nyhet/forbruket-av-soya-ma-ned/>

⁵ Bakken Riise et al. (2019): "Soyatoll - politikk for protein". <https://www.nationen.no/motkultur/debatt/soyatoll-politikk-for-protein/>

norsk bærekraftig, kortreist dyrefôr som alternativ til kraftfôr, i tillegg til å vri forbruket over på mer grovfôr. Dette kan bli en stor næringsmulighet dersom vi velger å satse.

I Norge kan vi for eksempel produsere proteiner ved å dyrke marine alger, med næringstilgang fra oppdrettsanlegg. Til fiskeoppdrett kan vi bruke proteiner fra gjær laget av treflis og brunalger.⁶ Et annet alternativ er å bruke mel laget av insekter. Teknologien og naturressursene finnes, og dette kan skape mange arbeidsplasser. Men bedriftene mangler støtte fra myndighetene. Årsaken til at vi ikke har skalert opp disse næringene allerede, er at soya er billigere.

Palmeolje

Hvert år brennes store områder med regnskog ned for å starte dyrking av palmeolje, spesielt i Sørøst-Asia.⁷ Også denne produksjonen er i kraftig vekst og fører til store ødeleggelser av klima, miljø og biologisk mangfold. Palmeolje er billig og nyttig, men det er mulig å kutte det ut. Det norske forbruket av denne varen har gått ned med rundt to tredeler siden 2012 etter sterkt press fra en rekke organisasjoner og aktivister.

De Grønne mener fra før at vi skal unngå import av varer som bidrar til avskoging av regnskog. Dette er ikke særlig kontroversielt. Det er mulig å stille strengere krav til import av palmeolje, å legge en avgift på den for å få ned forbruket, eller å forby import av produktet. Å forby produktet vil trolig ha størst effekt, men kan på den annen side ha uheldige konsekvenser dersom man skulle forby import også fra produsenter som tar hensyn til miljø.

Også for palmeolje finnes det sertifiseringsordninger, men De Grønne mener at heller ikke disse er gode nok.⁸ Det er usikkert om kravene blir fulgt opp, og den totale etterspørselen etter palmeolje forblir uansett så høy at den fører til mye avskoging. På den annen side er det utfordrende å finne et bedre alternativ til palmeolje, siden andre planteoljer krever større arealer.⁹

MDG, SV og AP har uttalt at de ønsker en ny særavgift for palmeoljebasert biodrivstoff.¹⁰ De vil fremme forslag om dette i forbindelse med revidert statsbudsjett, som kommer i mai 2019. Samtidig vil de be regjeringen gjennomføre et stortingsvedtak fra 2017 om å forby palmeolje i offentlige innkjøp.

Biodrivstoff

---

⁶ Lundeberg (2017): "Kan oppdrettslaksen føres med alger, treflis og insekter?". <https://www.framtiden.no/201703237124/aktuelt/mat/kan-oppdrettslaksen-fores-med-alger-treflis-og-insekter.html>

⁷ Regnskogfondet: "Problemet med palmeolje". <https://www.regnskog.no/no/om-regnskogen/derfor-forsviner-regnskogen/problemet-med-palmeolje>

⁸ Lorch-Falch (2017): "Vil gi avgiftssmell på palmeoljeprodukter". <https://e24.no/naeringsliv/indonesia/mdg-vil-gi-avgiftssmell-paa-palmeoljeprodukter/23930559>

⁹ Færaas (2016): "Ikke bare positivt at vi dropper palmeolje". <https://www.aftenposten.no/verden/i/GqAM6/ikke-bare-positivt-at-vi-dropper-palmeolje>

¹⁰ Sandberg (2018): "Foreslår ny særavgift for å redde regnskog". <https://www.dagsavisen.no/innenriks/foeslar-ny-seravgift-for-a-redde-regnskog-1.1234004>

I dag brukes palmeolje til biodrivstoff, som fører til avskoging av regnskog og klimagassutslipp. Biodrivstoff er potensielt nyttig i overgangen til et fornybart samfunn fordi det er mer eller mindre karbonnøytralt, som betyr at det slippes ut like mye karbon når det brennes som biomassen har tatt opp i sitt livsløp. I tillegg er det i mange tilfeller enklere å gå over til biodrivstoff, fordi man kan bruke mye eksisterende infrastruktur.¹¹ Biodrivstoff kan være bærekraftig dersom man bruker gode ressurser som mikro- og makroalger. Biodrivstoff kan altså være en viktig løsning og bidragsyter til det grønne skiftet, men det er da helt essensielt at man sikrer bærekraftig bruk av naturen og unngår avskoging.

Problemet er at etterspørsel etter biodrivstoff kan øke behovet for landbruksområder og dermed legge press på skogsområder. Når skog gjøres om til landbruksområder, fører det med betydelige klimagassutslipp og andre miljøkonsekvenser. Dersom biodrivstoff baseres på dyrket biomasse, kan den også være en uheldig konkurrent til matproduksjon. Derfor trengs det bærekraftige alternativer til palmeoljen og annet biodrivstoff som fører til avskoging. Allerede nå ser vi en endring der import av palmeolje gikk ned fra 2018 til 2017 til fordel for mer *avansert* biodrivstoff laget av rester og avfall.¹² Men også det meste av dette biodrivstoffet er importert. Norge bør i stedet satse på å utvikle biodrivstoff og ikke minst *biogass* her hjemme. Også her har vi næringsmuligheter, men bedriftene trenger politisk støtte gjennom nye reguleringer.¹³

Spørsmål til diskusjon

- Er det riktig å forby palmeolje generelt, uavhengig av produsent?
- Skal Norge satse på et alternativ til dagens kraftfôr og samtidig gå inn for en mindre andel kraftfôr?
- Skal vi satse på biodrivstoff? Er dette en riktig prioritering i forhold til andre klimaløsninger?

Saksbehandlers konklusjon

Avskoging av regnskog utgjør en betydelig trussel for verdens klima, økosystemer og urfolk. Det er derfor ingen tvil om at problemstillingene knyttet til regnskogen er relevante og sentrale for et grønt parti. For å forhindre at Norge bidrar til avskoging av regnskog, bør Grønn Ungdom jobbe for en nedtrapping i import av soya til dyrefôr, samt satsning på alternative fôr og krav om økte andeler grovfôr. Palmeoljeproduksjon fører til avskoging av regnskog i Asia, og palmeolje er ikke et produkt vi er avhengige av. Grønn Ungdom bør derfor gå inn for å utfase bruk av palmeolje i norske produkter. Samtidig bør vi satse på biodrivstoff basert på biomasse fra havet, i hovedsak alger, som alternativer til palmeoljen som brukes i dag.

¹¹ Sintef: Biodrivstoff. <https://www.sintef.no/biodrivstoff/>

¹² Miljødirektoratet (2019): "Salget av avansert biodrivstoff økte i fjor". <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2019/mai-2019/salget-av-avansert-biodrivstoff-okte-i-fjor/>

¹³ Bjartnes (2017): "Biodrivstoff: Mer klimakutt (og jobber) for pengene." <https://energiogklima.no/blogg/biodrivstoff-mer-klimakutt-og-jobber-for-pengene/>

Forslag til vedtak

F1: Den politiske uttalelsen «Stans norsk import av ødelagt regnskog!» innstilles til LS slik den foreligger.

Vedlegg: - Stans norsk import av ødelagt regnskog!

Med vennlig hilsen, på vegne av Klima- og miljøutvalget

Andreas Moksnes,
sentralstyremedlem

Oslo, 6. mai 2019

STANS NORSK IMPORT AV ØDELAGT REGNSKOG!

Verdens regnskoger er truet av avskoging. Norge bidrar til dette problemet gjennom import av soya og palmeolje. Her hjemme fører soyaimporten til intensiv husdyrproduksjon og forhindrer oss fra å ta i bruk utmarksbeite. Import av soya og palmeolje forhindrer også Norge fra å utvikle nye, bærekraftige næringer innen produksjon av proteiner og miljøvennlig biodrivstoff.

Det er på tide at Norges regnskogsatsing også tar hensyn til varene vi importerer. Grønn Ungdom vil ha slutt på import av soya og palmeolje som ødelegger regnskogen i løpet av de neste årene. I stedet skal vi skape nye industrieventyr med bærekraftig fôr og biodrivstoff basert på norske ressurser.

Grønn Ungdom vil:

- Forby import av soyafôr til hav- og landbruket innen 2025
- Iverksette en storstilt satsing på bærekraftig fôr basert på lokale råvarer (f.eks. marine alger)
- Forby palmeolje i norske produkter innen 2023
- Satse på bærekraftig biodrivstoff basert på alger og avfall i form av biomasse

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Sebastian T. Nygård, sentralstyremedlem
Dato 06.05.19
Saksnr. SST-9-19-103

grønn
ungdom

ORGANISERING AV GULS

Bakgrunn

1. Januar 2020 vil vi ha 11 fylker i Norge; Agder, Innlandet, Møre og Romsdal, Nordland, Oslo, Rogaland, Troms og Finnmark, Trøndelag, Vestfold og Telemark, Vestland og Viken. Dette er en reduksjon fra 19 fylker, som vi hadde før regionreformen. Dagens vedtekter for Landsstyret ble i stor grad arbeidet med og vedtatt når vi hadde 19 fylker, og bør dermed behandles og endres for å best tilpasses realiteten av et Norge med 11 fylker. Grunnen til at denne saken meldes opp, til tross for at SST har nedsatt en vedtektskomité, er at dette er et tema som gjerne bør sees på med så mange øyne som mulig, slik at så mange tilbakemeldinger som mulig kan tas med i prosessen til vedtektskomiteen. Av samme grunn ønsker eg at dette skal være en diskusjonssak på neste landsstyremøte også, slik at landsstyret faktisk får debattert sin egen framtid.

Drøfting

Grunnleggende for landsstyret i Grønn Ungdom ligger prinsippet om representativitet fra hele landet. Tidligere har dette fulgt fylkesgrenser, men dette viser seg mindre representativt når antall fylker senkes, og fylker slås sammen. Dette kan man argumentere for at er uproblematisk, og at man heller enn å endre landsstyret skal legge opp til grundigere behandling av LS-saker i de større fylkeslagene, slik at man likevel representerer det utvidede fylket på en god måte.

Grunnen til at dette ikkje er logikken eg ønsker å legge til grunn er hvordan valgloven for stortingsvalg og grunnloven er formulert per dags dato. Valgloven for stortingsvalg deler stortingsvalgekretsene inn etter fylkesfordelingen som står i grunnloven. Disse er fortsatt de 19 fylkene vi var kjent med før regionsreformen. Dersom dette skal endres, må 2/3 av to storting på rad stemme for denne endringen, og ved et eventuelt regjeringsskifte ved neste stortingsvalg er det usikkert hvorvidt dette kommer til å skje. Dermed mener eg at vi bør ta utgangspunkt i dagens valglov og grunnlov ved endring av vedtektene.

For å eksemplifisere min visjon for landsstyret, se for deg følgende vedtektsendring: I dagens vedtekter er det §10.2 som regulerer hvem fra fylkene som er representanter i landsstyret:

§ 10.2 På årsmøtet til fylkeslag må det velges en representant og en vararepresentant til landsstyret.

Dette ønsker eg å endre til følgende:

§10.2 Valg av fylkesrepresentant(er) og vara(er) til landsstyret

(1) På fylkeslagsårsmøtet skal det velges minst en representant til landsstyret.

(2) Dersom det er mer enn ett valgdistrikt for stortingsvalg, per Valgloven §11.1, i fylket, kan det velges en ytterlige representant for hvert av disse.

(3) Dersom det velges mer enn en representant på årsmøtet, skal hver av disse representere det valgdistriktet de selv har bostedsadresse i.

(4) Det kan bare velges en representant for hvert valgdistrikt.

(5) Det skal velges en personlig vara for hver valgte representant.

(6) Dersom det velges mer enn en representant på årsmøtet, må hver vara ha bostedsadresse i samme valgdistrikt som den representanten den er vara for.

Grunnleggende for endringene eg foreslår er nettopp representativitetsprinsippet, men også med noen presise formuleringer for å forhindre sentralisering av makt.

§10.2 (1) formuleres slik at fylkeslag med mer enn ett valgdistrikt i seg, men uten aktivitet i mer enn ett, fortsatt får valgt LS-representanter.

§10.2 (2) åpner for at fylker med mer enn ett valgdistrikt i seg får like mange representanter som valgdistrikt. Den blir også dynamisk, ettersom den refererer til valgloven, og dermed vil ikke vi måtte endre vedtektene om valgloven eller grunnloven endres.

§10.2 (3) gir en restriksjon på hvem som kan representere de forskjellige valgdistriktene i LS for fylket. På denne måten kan ikke makt sentraliseres ved flere LS-representanter som bor samme sted, og gir i tillegg insentiv for opprettholdelse av aktivitet i alle valgdistrikt, slik at fylkeslaget kan få så stor påvirkning i LS som mulig.

§10.2 (4) gjør at man ikke kan velge uendelig mange LS-representanter for fylket sitt.

§10.2 (5) klargjør at det skal være en vara, og formuleres på en slik måte at man kan ha representant og vara fra forskjellige valgdistrikt, dersom man bare ønsker eller har kapasitet til en LS-representant for fylket. Denne formuleringen ivaretar også fylker med bare ett valgdistrikt.

§10.2 (6) viser hvor varaene må være i fra, dersom det er mer enn en representant valgt. Det gir også en ekstra restriksjon til fylker med flere valgdistrikt, ettersom man må ha både representant fra samme valgdistrikt. Dermed kan ikke et enkelt medlem være den eneste aktiviteten i et valgdistrikt, det må minst være to.

Dette er en sak eg har tenkt mye på, og det skal nevnes, ikke enda diskutert med vedtektskomiteen. Men, eg vil likevel høre hva dere mener om saken, slik at vi kan få et best mulig organisert LS som mulig. Utover sammensetningen av LS, mener eg at resten av vedtektene som vedrører LS er gode og ikke trenger ekstraordinær og grundig behandling utenom landsmøtet.

Spørsmål til diskusjon

- Er dette riktig måte å organisere LS på?
- Er det flere vedtekter vi burde se på angående organisering av LS?

Med vennlig hilsen

Sebastian Teigen Nygård,
Sentralstyremedlem
Oslo, 6. mai 2019

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Margit Fausko, sentralstyremedlem
Dato 16.05.19
Saksnr. SST-10-19-110

grønn
ungdom

POLITISK UTTALELSE:

BÆREKRAFTIG HYTTELIV

Bakgrunn

Hytteliv er et tema som er relevant av flere grunner. Det berører både distriktsutvikling, fremtidens næringer og samferdselspolitikk. Temaet har både i 2018 og i år hatt en rekke oppslag i media. Diskusjonen går både på omfanget av utbyggingen og den potensielle trusselen den utgjør mot naturmangfoldet (Aftenposten [22.02.18](#) og NRK [07.05.19](#)), men også på arkitektonisk og planmessig utforming og potensiale for å dele mer på hyttene som det stadig blir flere av.

Hytteliv har en sterk tradisjon i Norge, men får konsekvenser for naturpåvirkning når det nå finnes en hytte for hver tiende nordmann. Hyttelivet er også potensielt klimafiendtlig, både med tanke på transport til/fra hjemsted, og energibruk på hytter på størrelse med eneboliger. Derfor må det tenkes nytt for et mer bærekraftig hytteliv, som også ivaretar hensyn til bevaring av natur, biomangfold og klima.

Naturpåvirkning

Norge har nå ca 11% villmarkspreget natur igjen, mot 50% i år 1900. 40,5% er nasjonalparker, 6,5% har andre vernekategorier, mens 53% har ingen vernestatus¹⁴. 6. mai publiserte FNs Naturpanel en global kriserapport om tapet av natur og biomangfold. Det største naturtapet er knyttet til arealendringer, og hyttebyggingen er en av de aller største bidragsyterne til nedbygging av norsk natur.

Siden år 2000 har det blitt 4300 nye hytter i året i norsk utmark, uten at det har blitt sett helhetlig på påvirkningen av urørt natur og biomangfold. Fritidsboliger er som annen type utbygging regulert av Plan- og bygningsloven, men er et fenomen som vekker lite debatt i forhold til for eksempel vindmølleparker. Hyttebygging er ikke spesifikt underlagt noen form for overordnet statlig regulering, og er en type aktivitet som går «fritt for seg» utover de vanlige reglene for plan- og byggesak etter loven. Arkitekt Charlotte Helleland har i DN [22.02](#) og [11.03](#) rettet kritikk mot at hyttefelt i dag planlegges på en måte som legger opp til bilbruk. I stedet for å planlegge hyttefelt, mener Helleland det må planlegges for fjellandsbyer med gåavstander.

Klima

Moderne hytteliv er også potensielt en klimabombe. Det ene er transport med lange bilreiser til/fra hjemsted og bilbasert transport innad i hytte/resortområdet. I perioden

¹⁴<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Representantforslag/2016-2017/dok8-201617-024s/?m=0>

1993-2016 har energibruken på hytter blitt tredoblet¹⁵, og i perioden 1983-2018 har gjennomsnittlig hytteareal steget med over 50%¹⁶. Da 72% av innlands ferie- og fritidsreiser skjer med bil, bør hyttefelt og resortområder, i likhet med tettsteder, underlegges restriksjoner på bilkjøring. Også hyttefelt må underlegges en arealplanlegging som innebærer mindre bilbruk. Bildelingsordninger på hytteområdene og ladestasjoner for elbil er tiltak som vil redusere hyttelivets klimafotavtrykk. Samtidig kan det påpekes at en innenlands hyttetur vil være bedre enn sydenturer. Derfor er det i utgangspunktet positivt å anse hytteliv som en akseptabel form for ferie som kan gjøres tilgjengelig for flere, uten at dette må innebære stor nedbygging av norsk natur og utmark.

Hytteliv og delingsøkonomi

Den nasjonale reisevaneundersøkelsen fra 2013/2014 viser at folk benytter hytten ca 12 ganger i året, altså ca 1 gang i måneden¹⁷. Det burde altså være et marked for å dele mer på hyttene i form av et utleiekonsept. Dette er også noe som har blitt drøftet kommentator Hans K. Mjelva [25.04](#) i BT. Her er lovverket og hjemlene for tilrettelegging i dag utydelige. Loven skaper et skille mellom næringsvirksomhet og fritidsboliger, som skaper lite fleksibilitet i forhold til å regulere hytter som en del av et næringskonsept. Slik plan- og bygningloven er i dag, er vanskelig å regulere areal til hytter som kan fungere som varme senger fordi hytter enten må være næring eller privat eie. Dette betyr at en kommune kan ikke regulere et areal til fritidsbebyggelse og la en leieaktør få eie og leie ut hyttene, for da er det å anse som næringsvirksomhet og i strid med arealformålet. Alternativt kan kommunen velge å regulere et areal til næringsformål, men har ingen garanti for at en utvikler vil bygge utleiehytter. En endring av plan- og bygningsloven for å tilrettelegge for "varme senger" (hytter som inngår som næringsvirksomhet og kan leies ut) er således aktuelt.

Utstyr og materielt forbruk

Nordmenns kjøp av sportsutstyr doblet seg fra 2005-2015, og Sportsbransjen AS slår fast at nordmenn kjøper desidert mest sportsutstyr i verden¹⁸.

Friluftslivsinteressen er i formidabel vekst, som er bra for folkehelse og bidrar til at flere blir glad i natur, men veksten har også vært formidabel i forbruk av sportsutstyr. Dette kalles gjerne "friluftslivets paradoks".

Det går an å bruke utstyr uten å eie det gjennom lån, leie eller deling. MDG har lokalt flere plasser i landet politikk for utstyrsbibliotek med gratis utlån av utstyr. For eksempel startet Tromsø kommune en gratis utlånsordning i 2016 som heter TURBO i samarbeid med Røde Kors¹⁹.

Lokalt næringsliv

Grunneieren tjener penger på tomtsalget, selve byggingen bidrar til lokale arbeidsplasser og økning i turisttrafikk pleier å gi økt verdiskaping i lokalsamfunnet

---

¹⁵ [SSB \(2018\): Vi bruker mindre strøm hjemme](#)

¹⁶ [SSB: Faktaside Hytter og fritidsboliger](#)

¹⁷ [TØI-rapport 1383/2014: Den nasjonale reisevaneundersøkelsen 2013/14 - nøkkelrapport](#)

¹⁸ <https://www.tromso.kommune.no/her-kan-du-laane-gratis-utstyr.5956413-110070.html>

¹⁹ <https://www.aftenposten.no/100Sport/sprek/Salget-av-sportsutstyr-er-doblet-pa-ti-ar-215264b.html>

gjennom mersalg av varer, tjenester og opplevelser. Derfor er det gjerne sterk press på lokalpolitikere fra både grunneiere og lokale næringsinteresser for å bygge flere hytter.

Lokaldemokrati, Fylkesmannen og beslutningsprosess

Det er kommunene som velger om de med hjemmel i plan- og bygningsloven vil regulere areal til hytter, i planverket kalt fritidsboliger. Når det foreligger en gyldig plan, kan den som vil oppføre hytte søke om byggetillatelse.

Fylkesmannen kan velge å gripe inn med innsigelse hvis et kommunalt planvedtak kommer i konflikt med statlige lover og retningslinjer. Behandlingen blir stort sett en vekting mellom samfunnsinteresser (miljø ol.) og lokaldemokrati (oftest lokale næringsinteresser). Bruken av innsigelser og hva som skal være innsigelsesgrunnlag varierer med hvem som er i regjering. Nåværende blå regjering vektlegger hensynet til lokaldemokratiet mer enn den rødgrønne gjorde. I 2014 ble det gitt et rundskriv der fylkesmennene ble bedt om å være tilbakeholden med å fremme innsigelser²⁰.

Dispensasjoner

Det kan imidlertid gjøres unntak fra planbestemmelsene, ved at kommunene gir dispensasjon. Det er for eksempel en kjent problemstilling med at det gis dispensasjoner i strandsonen, hvor det i utgangspunktet ikke skal bygges nærmere enn 100 meter fra strandlinjen. Mellom Oslo og Stavanger er omtrent halvparten av standsonen utbygd, og over 18 000 hytter ligger mindre enn én meter over havnivå. Også dispensasjonspraksisen har økt under den borgerlige regjeringen. Fra 2013 til 2014 økte antall dispensasjoner i landbruk-, natur, friluft- og reindriftsområder med 6 prosent²¹.

Begrepsforklaringer

Med **hytte** forstås eiendom eller seksjon av en eiendom som er regulert til fritidsformål. Det betyr at det ikke er tillatt med folkeregistrert adresse på eiendommen. En hytte kan altså være en hytte i tradisjonell forstand eller et hus eller leilighet regulert til fritidsbebyggelse.

Med **resort** menes område eller anlegg benyttet til fritidsaktivitet. Dette omfatter skianlegg, crossløyper og utesteder.

Med **INON** menes inngrepsfrie naturområder i Norge, definert av miljødirektoratet som områder mer enn én kilometer fra tyngre tekniske inngrep som vei, jernbane, kraftledninger og kraftanlegg.

Drøfting

Transport

Å redusere transportutslipp forbundet med hytteliv kan deles inn i tre hovedkategorier: Mer kollektivtransport fram til hytta, transport i forbindelse med bruk av hytta og om bilene som kjører er lavutslipp eller fossilfrie.

Det er vanskelig å se for seg et bilfritt hytteliv generelt. Hytter ligger ofte ikke i nærheten av der bussen eller toget stopper, og mange har behov for å frakte mat, utstyr og folk som ikke er spreke så nærme hytta som mulig. Det trenger ikke bety at de må kjøre bil

²⁰

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/sta/dokumenter/tildelingsbrev_14_fm.pdf

²¹ <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/statistikker/fysplan/aar/2015-06-30>

hele veien. Hvis det er lukrative og tilgjengelige bildelingsordninger eller bilutleie med bilpooler like ved destinasjonsstedets kollektivknutepunkt, kan man ta buss eller tog nesten helt fram, for så å disponere bil etter behov gjennom oppholdet sitt likevel. God infrastruktur for lading/fylling av fossilfrie biler på parkeringsplasser i hytteområder kan være til god nytte, både for de som leier bil lokalt og de som vil kjøre fossilfritt hele veien.

Hytteby versus enkle, spredte hytter

Temaet dekker både utmarkskonflikt og er relatert til klima med tanke på at hytteferie kan sees på som et alternativ til sydenferiereiser. Utvalget ser også at det er ulike dilemmaer knyttet til hva som er en ideell type hytteliv. Å være på hytten i en hyttelandsby er gjerne klimavennlig med tanke på transport, og kanskje også på energibehov, som er dekket av strøm, selv om det riktignok ofte gir et luksusforbruk av strøm. På den andre siden er det enkle hyttelivet mer minimalistisk, og har gjerne lavere klima- og miljøbelastning på grunn av det, der man gjerne ikke har tilgang med bil eller innlagt strøm. Samtidig bruker disse hyttene ofte fossilt brensel til for eksempel koking av mat og annet energibehov. Utvalget vil derfor ikke gå for spesifikt inn på hva som er det ideelle hyttelivet, men mener at det også for fritidsboliger må settes rammer som ivaretar natur- og klimahensyn.

Hyttestørrelse

Utvalget har diskutert hvorvidt Grønn Ungdom bør mene noe om hyttestørrelsene. Hyttestørrelsene øker, som sagt innledningsvis i klimaavsnittet. For noen år siden ble arealet på en gjennomsnittlig hytte større enn for en gjennomsnittlig bolig. Større hytter setter større preg i landskapet, gir større rom for høy, materiell standard og energikrevende installasjoner, f.eks boblebad, og gir et høyere økologisk fotavtrykk per hytte. Det kan slik sett høres ut som en god idé å begrense hyttearealet. Samtidig kan større hytter gi rom for flere mennesker, og bidra til å redusere antallet hytter. Det går også an å få til en måloppnåelse med redusert klima-, landskaps- og miljøbelastning uten nødvendigvis å styre hyttearealpolitikken. Utvalget innstiller ikke på arealbegrensing, men dette kan gjerne diskuteres av LS.

Nasjonal rammeplan versus lokaldemokrati

Naturvernforbundet tar til orde for en nasjonal rammeplan for hyttebygging. Det samme gjør en doktorgradsavhandling fra NMBU i 2018. Erfaringa til nå er at lokalpolitikken lett ender med å bygge ut områder stykkevis og delt uten å se helheten av tiltaka, og med det ikke klarer å ta hensyn til naturverdier av nasjonal interesse. Å gå inn for en nasjonal rammeplan er samtidig en innskrenking av lokaldemokratiet. Det vil noen steder kunne gå ut over det lokale næringslivet og grunneierinteresser. På den andre siden går det an å opprettholde vekst i overnattingsdøgn per år gjennom aktiv hyttedelingspolitikk, for eksempel tiltak som "varme senger". Da trenger ikke hyttebremsingen gå utover, men styrke de som selger varer, tjenester og opplevelser.

Et annet argument knyttet til lokaldemokratiet er at meningene til lokalbefolkning som verken er grunn har næringsinteresser ofte er underrepresentert i hyttebyggingssaker. Det er grunn til å tro at mange av disse har større glede av at naturen bevares der de bor enn av videre hyttebygging.

Hytter og skatt

Når staten skal beregne formueskatt, fastsettes det en formuesverdi på boliger. I formueskatten settes skattesatsen 30% for primærbolig (der eieren selv bor). For å unngå

at rike personer kjøper opp boliger for utleie, driver opp prisene og hindrer for eksempel unge kjøpere med lite penger, har sekundærbolig samme type skatt som er 90% av formuesverdien. I tillegg kan kommunene etter eget ønske innføre eiendomsskatt, som også beregnes ut i fra den samme formuesverdien. Hytter har derimot samme sats som primærbolig, altså 30%. I bygder er det til dels et problem at fraflyttede hus benyttes som hytte, som i sin tur er til hinder for dem som faktisk vil bo på et sted. Prinsipielt kan det argumenteres for at bolig er en rettighet, men ikke å eie flere, og derfor bør også fritidsboliger få 90%. Samtidig vil høyere eiendomsskatt for hytter gjøre dem mer attraktive som bolig for dem som vil bo på bygda. Utvalget har likevel ikke gått inn for tiltak som har med beskatning av hytter å gjøre.

Delingsøkonomi, leige/utlån av utstyr

Dersom det tilrettelegges for et større omfang av hytteutleie, øker også potensiale for delingsordninger av for eksempel skiutstyr på fjellet og båter ved sjøen. Utstyrsutlån er gjerne et lokalt tiltak som stimuleres til ved å avse areal/bygg og midler. Eventuelt kan det kombineres med sosiale tiltak som arbeidstrening f.eks i samarbeid med frivillige organisasjoner, for eksempel slik som i Tromsø²², men mer kommersielle deleordninger bidrar også til hovedmålet om redusert utstyrsforbruk. Utvalget mener ikke at slike tiltak prinsipielt må være gratis for de som låner/leier utstyr.

Spørsmål til diskusjon

- Skal vi gå inn for nasjonal rammeplan for hytter av hensyn til natur og klima og på tross av lokaldemokratiets interesser?
- Hvilken rolle har distriktene i det grønne skiftet? Er hytta et element i et fremtidig reiseliv?
- Arealet per hytte er i snitt blitt større enn folk sin bolig. Skal Grønn Ungdom mene noe om begrensning av hyttestørrelse?
- Bør det gjøres endringer i beskatningen av hytter?

Saksbehandlers konklusjon

Hytteliv er en ferie- og fritidsaktivitet som i utgangspunktet kan sees på som positivt. Samtidig er deler av det moderne hyttelivet en årsak til nedbygging av natur og klimafiendtlig aktivitet som bør reguleres og sees i sammenheng med naturvern-, klima-, reiselivs- og samferdselspolitikk.

Forslag til vedtak

F1: Resolusjonen «Bærekraftig hytteliv» innstilles på til LS slik den foreligger.

Vedlegg: - Bærekraftig hytteliv

Med vennlig hilsen

Sirianna, Jon og Margit,
Politisk Utvalg for Grønne Lokalsamfunn

Oslo, Bergen og Ås, Bergen, 15. mai 2019

²² <https://www.tromso.kommune.no/her-kan-du-laane-gratis-utstyr.5956413-110070.html>

BÆREKRAFTIG HYTTELIV

Hyttelivet er en kilde til økt livskvalitet. Det gir folk muligheten til ro og å komme nærmere naturen, og er en fullverdig form for ferie som kan være miljø- og klimavennlig. Samtidig har Norge de siste tiårene gått gjennom en hytteeksplosjon som går ut over både natur og klima. Vi nærmer oss en halv million hytter, og siden år 2000 har det blitt bygd ca. 3400 nye i året. Samtidig står mange hytter ubrukt mye av tida. Nå må hyttebyggingen bremses kraftig og planlegges smartere.

Fotavtrykket fra både bygging, bruk og reise må reduseres. Det må også bli enklere og mer lønnsomt å dele hytter, biler og utstyr forbundet med hyttelivet.

Grønn Ungdom vil:

- Begrense nybyggingen av fritidsboliger ved å lage en nasjonal rammeplan for hytter og resortområder som ivaretar hensynet til naturvern, landskap og reduserte klimagassutslipp.
- Vedta krav om nullbygging av hytter i inngrepsfri natur kategorisert som INON.
- Tilrettelegge for hyttedeling og flere bruksdøgn i året per hytte blant annet med innføring av "fritidsbolig med fleksibel utleie" som en ny mellomkategori i plan- og bygningsloven.
- Etablere bildelingsordninger som lett kan kombineres med kollektivtransport fram til destinasjonsstedet og tilrettelegge infrastruktur for fossilfrie biler i hytteområder.
- Tilrettelegge for utstyrsdeling gjennom utstyrsbibliotek, delebu el.l.
- Kreve at kildesortering for hytter skal være like god som for husstander, og etablere ordninger for levering av brukte møbler og utstyr fra hytter til gjenbruk.

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Teodor Bruu, talsperson
Dato 16.05.19
Saksnr. SST-10-19-111

grønn
ungdom

POLITISK UTTALELSE:

VERN OM VELFERDSSATEN, KUTT I SYKELØNNA!

Bakgrunn

Sykelønnsordningen i dag. Arbeidere som er egenmeldt syke får i dag 100% sykepenger (også kalt sykelønn) betalt av arbeidsgiver de første 16 kalenderdagene. Etter det må man ha erklæring fra enten lege, eller kiropraktor. Da vil NAV betale samme lønnskompensasjon på 100% i et helt år, med mindre man har en inntekt som overstiger 6G (tilsvarende 6 ganger folketrygdens grunnbeløp, som nå ligger på 96 883 kr). Se mer om rettighetene man har for sykelønnsutbetaling [her](#).

Gradert sykemelding gir arbeidere mulighet for å være delvis i arbeid, og delvis sykemeldt. Ordningen gir mulighet for en gradering på 20%, som i praksis betyr at man er 20% sykemeldt, og dermed får kompensasjon for den delen. Gradert sykemelding er avhengig av tilrettelegging på arbeidsplassen. Se mer om gradert sykemelding [her](#).

Uføre får idag 66% lønnskompensasjon.

64% av alt fraværet i Norge er kortere enn 16 dager.

Årsaker til sykemeldinger i Norge er for det meste muskel- og skjelettlidelser, luftveisproblemer, psykiske problemer og sykdom i fordøyelsesorganene.

Det norske systemet for sykepenger fungerer slik at man får full lønn fra første sykemeldingsdag, og arbeidsgiver utbetaler lønn til 16. sykefraværsdag. Deretter går utbetalingene ut fra folketrygden (gjennom NAV). Norge er det landet i verden med høyest sykefravær. Sykefraværet i Norge er mye høyere enn i land vi liker å sammenligne oss med, som for eksempel Sverige og Danmark, uten at det er grunnlag for å si at nordmenn er oftere syke enn svensker og dansker. Det som ofte får skylden for det høye sykefraværet i Norge er sykelønnsordningen.

I Sverige ble sykefraværet halvert da de endret sykelønns-kompensasjonsgraden sin til 80%, og samtidig innførte en karensdag. Nå er ordningen med karensdag skrotet. I dag er nordmenn i snitt syke 14,8 dager i året. Svenskenes fravær ligger på 11,9 dager.

Sykefraværstatistikken viser at andelen av arbeidsstyrken som er sykemeldt (både egenmeldt og sykemeldt) ligger på 6,3% i Norge og 3,8% i Sverige. Danskene, med enda strengere sykelønnsordninger (nesten 4500 kr i uken, utenfor de kollektive avtalene) har enda lavere sykefravær. Årsaken til forskjellene på sykefraværet blant nabolandene kan skyldes mye. Likevel har mange brukt forskjellene i tall og ordninger som et argument for at de gode sykelønnsordningene i Norge også er den direkte grunnen til det høye fraværet.

En karensdag, slik som Sverige tidligere praktiserte, er en ordning som gir null lønningskompensasjon første dagen etter sykemelding. Dette tiltaket igangsettes ofte hvis den største utfordringen er at arbeidere melder seg syke, selvom de ikke nødvendigvis er det. En slik ordning kan fungerer usosialt, ettersom mange i lavtlønnede yrker, for eksempel i helsesektoren, ofte er mer utsatt for smittefare fra lettere virus eller lignende, og ville blitt grupper som ble ekstra berørt av denne ordningen. Derfor har saksbehandler ikke tatt stilling til å innføre en karensdag, men heller valgt å foreslå at GU går inn for å redusere sykelønnskompensasjonen til 80%.

Samfunnsøkonomisk sett er det selvfølgelig veldig lite kostnadseffektivt at sykefraværet er høyt. Selv om MDG er et parti som ikke nødvendigvis alltid måler effekter i kroner og øre, må vi ta innover oss at velferdsstaten er under press. Vi blir forespeilet en framtid med innstramminger i offentlige stønader. Av alle offentlige tilbud mener vi at sykelønnsordningen er en ordning som tåler innstramming, fremfor andre offentlige stønader. Sykepenger er et nødvendig gode, og viktig for velferden i et samfunn, men det er også grunn til å stille spørsmål om man skal få fullt betalt for en jobb som ikke blir gjort. Det må presiseres at vi her snakker om egenmeldt korttidsfravær, ikke langvarig sykemelding meldt av lege. Dermed vil en endring i utbetalingen for egenmeldt sykemelding, ikke ramme de som har spesielt alvorlige, kroniske, eller langvarige sykdommer - som for eksempel mennesker med ME, MS, kreft og kronisk migrene.

Vi er klar over om at ulike yrkesgrupper er ulikt eksponert for smittefare og arbeidsulykker. Derfor vil vi åpne for at noen yrkesgrupper har et visst antall sykedager med full lønn, før de har redusert lønn. Yrkesgrupper som skal ha sykedager med full lønn kan være ansatte i helsevesenet, med tanke på at de er eksponert for mye smitte og har mange tunge løft. Dette tiltaket vil hindre at noen arbeidstakere taper mer i forhold til andre yrkesgrupper på den nye ordningen.

For de aller fleste lønsmottakere er det økonomisk uproblematisk å ha redusert sykelønn, men lavere sykelønn kan føre til økonomiske vanskeligheter for dem i samfunnet som tjener aller minst. Derfor foreslår vi at den reduserte sykelønna uansett må være over en viss grense, slik at alle lønnsgrupper har et verdig livsgrunnlag, selv om de er nødt til å være borte fra jobben i noen dager. Dette er et tiltak som vil virke sosialt utjevne, samtidig som ingen arbeidstakere vil bli nødt til å gå på jobben med sykdom for å klare seg økonomisk. Denne inntektsgrensen bør kun fungere som en absolutt minimumsinntekt, og derfor være forholdsvis lav.

Debatten rundt kompensasjonsgraden på sykelønnsordningen samt innføring av karensdag har de siste årene vært mer og mer på dagsorden. I 2017 vedtok Venstre, som første parti, at de var for kutt i sykelønnsordningen. I fjor samlet ungdomspartiene på høyresiden (Unge Høyre, FpU, KrfU, Unge Venstre) seg rundt et forslag om å redusere kompensasjonsgraden i sykelønnsordningen til 80%. Også Senterungdommen har kjempet for kutt i sykelønnsordningen på landsmøtet til Senterpartiet. Videre har debatten også rast

internt i både Høyre, KrF, Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Men også i MDG har sykelønnsordningen vært omdiskutert, og i 2016 var tematikken oppe på landsmøtet.

Argumenter for sykelønnskutt

- 1. Velferdsstatens bærekraft.** Perspektivmeldingene de siste regjeringsperiodene har vist at det ikke er mulig å beholde dagens velferdsnivå - uten å være tvunget til å gjøre store kutt i fremtiden. I møte med fremtidens utfordringer, som klimaendringer og eldrebølgen, er staten helt nødt til å gjennomføre et av tre tiltak: 1) øke skattene for å finansiere en voksende befolkning, 2) fortsette økt bruk av oljepenger fra oljefondet, og 3) gjøre endringer i velferdssystemet som reduserer utgiftene (for eksempel gjennom redusert pensjon, eller kutt i utdanningsbudsjettet). En ordning med redusert sykelønnsutbetaling spiller på det siste alternativet, og kunne spare staten for penger velferden ellers i landet trenger. En analyse gjennomført av NyAnalyse for Bedriftsforbundet regnet i 2017 ut at staten kunne spare 15 milliarder kroner årlig dersom vi klarte å redusere sykefraværet slik svenskene hadde gjort. I statsbudsjettet for 2019 har regjeringen satt av 37,2 milliarder kroner til sykepenge for arbeidstakere. En reduksjon på 15 milliarder kroner ville dermed nesten halvert kostnadene. For å sette tallene i perspektiv, er 15 milliarder kroner det samme som MDG foreslår å gi grønne avgiftsletter for i sitt alternative statsbudsjett for 2019.
- 2. Finansieringsmuligheter.** MDG har ofte fått kritikk for å være et drømme-parti med planer for store inntektskutt (gjennom olje) og store utgifter (gjennom finansiering av det grønne skiftet). Å vedta tiltak som direkte kutter i utgiftene staten allerede har hatt kan dermed gi oss mer troverdighet. Videre vil det også gi oss midler vi har mulighet til å plassere andre steder, for eksempel i bedre velferd for uføre, eller økt støtte til grønne prosjekter.
- 3. Bedriftene.** Sykemeldinger i form av egenmeldinger vil de første 16 dagene være arbeidsgivernes ansvar. I tillegg kommer kostnadene for å ansette vikar. Hovedorganisasjonen Virke, for norsk næringsliv, har regnet ut at sykefraværet koster næringslivet 69,6 milliarder kroner årlig. En endring i sykelønnskompensasjonen, med forutsetning for at sykefraværet ble redusert, ville dermed vært godt nytt for bedriftene også. Det ville gitt større mulighet for et stabilt arbeidsmiljø, større inntekter, og dermed også større skatteinntekter til staten. Videre ville det også vært en mulighet for MDG til å være på bedriftenes side - kanskje det kunne våknet en ellers vanskelig valgkrets?
- 4. Symboleffekten: det lønner seg å være i arbeid.** I tillegg til å være fordelaktig for bedrifter og statsbudsjettet, vil også en redusert sykelønnskompensasjon slik som foreslått ha en symboleffekt. At folket er i arbeid er helt avgjørende for velferdsstatens bærekraft. Å betale full lønn for sykdomsdager vil noen mene er å symbolisere at staten ikke trenger at folk er i arbeid. Dermed vil en reduksjon lage et skille mellom det å være i arbeid og å få 100% lønn, og det å være syk og få litt redusert lønn. Resultatet ville dermed blitt at det lønnet seg litt ekstra å dra på jobb.
- 5. Blokkavhengighet.** MDG er opptatt av å ha en sterk velferdsstat, og sammenlignes dermed ofte med partiene på venstresiden når det kommer til omfordelingspolitikken vår. Derfor får vi ofte også kritikk for å egentlig være et

venstreside-parti; en versjon av SV. Å vedta noe som dette - tidligere forbundet med høyresiden - kan være med på å plassere oss tilbake i sentrum. Likevel handler blokkuavhengighet om å plukke de beste og mest varige tiltakene fra begge sider, kanskje vil dette vurderes som en mulighet til å gjøre nettopp det.

Argumenter mot sykelønnskutt

1. **Tillit.** Arbeidslivet i Norge bygger på tillit. En sykelønnsordning, uavhengig av kompensasjonsgrad hadde ikke fungert med mindre man la denne tilliten til grunn. Arbeidsgiver stoler på at arbeidstakeren ikke later som at hen er syk for å ta seg fri. Å endre denne modellen kan forstyrre tillitsforholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, og kan i verste fall gi det signalet at man ikke kan stole på folk når de påstår de er syke.
2. **Det praktiske.** Enkelte yrker har større smittefare enn andre. Dersom man ikke får full kompensasjonsgrad når man er syk, kan faren være at enkelte drar på jobb når de bærer på smitte. Selv om man har mulighet til å beskytte enkelte av disse gruppene (for eksempel helsemedarbeidere), er dette et argument for å beskytte ordningen slik den står i dag. Hvis folk drar på jobb når de er syke, vil åpenbart en reduksjon i lønnskompensasjonen virke mot sin hensikt.
3. **Blokkuavhengigheten.** Selv om blokkuavhengigheten vår ikke er bundet til hva slags sykelønnspolitikk vi har, men heller valget vårt om å binde oss til å en blokk - kan det å vedta en reduksjon sende signaler. Enkelte vil kanskje være redde for at det vil være skadelig for partiet å ha liknende politikk på dette området som Venstre, samt ungdomspartiene på høyresiden (FpU, KrfU, UH, UV).
4. **Bevare den sterke velferdsstaten.** Velferdsstaten er den viktigste faktoren for at det norske samfunnet er såpass velfungerende som det er i dag. Reduksjon i velferdsytelser er derfor noe som ikke skal tas lett på. Selv om vi vet at velferden slik den er i dag ikke er bærekraftig, finnes det andre mulighet for kutt i utgiftene, eller økning i inntektene. Saksbehandler vurderer likevel kutt i sykelønn som et av de tiltakene som er minst kontroversielle og skadelige.
5. **Upopulær diskusjon.** Dette er et tema som mange mener mye om. Potensielt kan tilhengere av dagens sykelønnsordning beskyldes oss for å mistenkeliggjøre sykemeldte, ikke ta hensyn til arbeidere og å prøve å redusere velferdsordninger. Samtidig er det nesten alltid upopulært å foreslå endringer i velferden, med mindre endringene gjør at velferden økes; akkurat det vet GU alt om når vi foreslår å legge ned oljeindustrien.

Saksbehandler konklusjon

Det er saksbehandlers konklusjon at det er klok politikk å gå inn for en ny og mer restriktiv linje i sykelønnspolitikken.

Forslag til vedtak

F1: Den politiske uttalelsen «Vern om velferdsstaten, kutt i sykelønna!» innstilles på til LS slik den foreligger.

Vedlegg: - Vern om velferdsstaten, kutt i sykelønna!

Med vennlig hilsen, på vegne av politisk utvalg for skatt og velferd

Oda Sofie Pedersen og Ingvill Kristine Jensen

Søgne og Oslo, 16. mai 2019

VERN OM VELFERDSSTATEN, KUTT I SYKELØNNA!

Klimaendringer og en aldrende befolkning setter velferdsstatens bærekraft er under press. Enten må Norge kutte i velferden, øke skattene betydelig, eller begge deler.

En moderat reduksjon i sykelønna kan bidra til å sikre en bærekraftig velferdsstat, og kan i tillegg føre til at sykefraværet går ned i Norge. Vi ønsker ikke at reduksjonen skal gå utover sårbare yrkesgrupper.

Grønn Ungdom mener at:

- Sykelønnen bør bli redusert til 80% kompensasjonsgrad.
- Det ikke bør innføres karensdager.
- Sykelønnskompensasjonen ikke skal være lavere enn en fastsatt grense som skal sikre at alle har et livsgrunnlag, selv om de skulle bli sykemeldt i lang tid.
- Yrker med høy smitte- eller skaderisiko skal ha et visst antall dager med full sykelønn i året.

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Elisabeth Udjus, sentralstyremedlem
Dato 16.05.19
Saksnr. SST-10-19-112

grønn
ungdom

POLITISK UTTALELSE:

AVDEKK LIDELSE MED DYREVELFERDSMERKING!

Bakgrunn

I 2018 vedtok Grønn Ungdoms landsmøte at dyrevelferd skulle være en av hovedsakene våre i valgkampen høsten 2019. I den anledning ble det satt ned et dyrepolitisk utvalg for å forme og forbedre dyrevernpolitikken vår. Utvalget har bestemt at en av resolusjonene skal omhandle dyrevelferdsmerking av husholdningsprodukter, kosmetikk og matprodukter.

Sakseierskap

Grønn politikk er bygget opp under prinsipper om å fremme velferd og livskvalitet for dyr, natur og mennesker. Som parti har vi opparbeidet et sakseierskap til dyrevelferd, og saksbehandler mener at vi, for å bevare dette, må fortsette å være på ballen når det gjelder politikikutvikling på området. Per dags dato sier ikke MDG sitt program noe som dyrevelferdsmerking, men mye om hvordan vi skal jobbe for å bevare og beskytte dyras velferd på land og i havet. Dyrevelferdsmerking på produkter er en dagsaktuell sak som i dag blir satt på dagsorden av interesseorganisasjoner.

Begreper

Dyr

I følge dyrevelferdsloven inneholder samlebetegnelsen "dyr"; pattedyr, fugler, krypdyr, amfibier, fisk, tifotkrepser, blekksprut og honningbier. Denne definisjonen har saksbehandler valgt å bruke i saksfremlegget og resolusjonen.

Dyrevelferd

Det finnes mange definisjoner på god dyrevelferd. Ifølge veterinærinstituttet er god dyrevelferd når dyr har god helse, mestrer sine omgivelser og kan utføre naturlig atferd. I dag eksisterer en bred enighet om at god dyrevelferd innebærer de overordnede prinsippene om god **dyrehelse** og evnen til å utrykke av **artstypiske** behov, der retten til lys, uteområde, nærvær, riktig næring og frihet er grunnleggende.

Dyrehold

Ifølge SNL er dyrehold fellesbetegnelsen for dyrearter som er temmet og tatt i tjeneste av mennesker og som under tilsyn "er gjenstand for avlstiltak og regelmessig reproduksjon". Dette kan gjelde alt fra oppdrettslaks til kaniner.

Drøfting

Dette sier lovverket om behandling av dyr i ulike sammenhenger²³:

§ 3. Generelt om behandling av dyr

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger

§ 11. Transport

Transport skal foregå på en måte som er til minst mulig belastning for dyret. Dyr skal kun transporteres når de er i en slik tilstand at det er forsvarlig å gjennomføre hele transporten.

§ 22. Generelle vilkår for hold av dyr

“Dyr skal bare holdes hvis de kan tilpasse seg holdet på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.”

§ 23. Om dyrs levemiljø:

“Dyreholder skal sikre at dyr holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov, herunder gi mulighet for stimulerende aktiviteter, bevegelse, hvile og annen naturlig atferd. Dyrs levemiljø skal fremme god helse og bidra til trygghet og trivsel.”

§ 25. Avl

Avl skal fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse. Det skal ikke drives avl, herunder ved bruk av genteknologiske metoder, som:

- endrer arveanlegg slik at de påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, eller som viderefører slike arveanlegg,
- reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd, eller
- vekker allmenne etiske reaksjoner.

Dyr med arveanlegg som nevnt i andre ledd, skal ikke brukes i videre avl. Kongen kan gi nærmere forskrifter om avl av dyr i strid med prinsippene i denne bestemmelsen.

Da den norske dyrevelferdsloven kom i 2010, var den blant de første i verden til å slå fast at dyr har egenverdi.²⁴

Det fremkommer av dyrevelferdsloven at det er dyreholder som har ansvar for å sikre at dyrene holdes under lovlige forhold og tas vare på av kompetent personell.²⁵ Derfor blir det opp til hver enkelt bonde å tolke teksten for hva som regnes som god behandling og “unødige påkjenninger”. Regelverket kan dermed bli håndhevet ulikt.²⁶

Ifølge dyrevernalliansen er en fjerdedel av høner og halvparten av alle melkekyr på bås. Purka får dobbelt så mange unger som er helsemessig bra, og det foregår rutinemessig kirurgisk kastrering av grisunger, til tross for at bedre alternativer finnes. Flere kyllingraser er offer for helseskadelig avl. I melkedyrproduksjonen eksisterer det ikke krav til uteområde for okser, hvor mye melk en kalv skal få etter fødselen eller hvor mye tid mor og kalv får sammen.²⁷

Ifølge forskningsrådet forutsetter dyrevelferdsmessig forsvarlig slaktning at det brukes metoder som gir øyeblikkelig tap av bevissthet, og at dyrene forblir bevisstløse inntil de

²³ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97>

²⁴ <https://www.animalia.no/globalassets/publikasjoner/kjottets-tilstand/kjottets-tilstand-2018.pdf>

²⁵ <https://lovdata.no/NL/lov/2009-06-19-97/§6>

²⁶ https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrevelferd/

²⁷ https://www.dyrevern.no/landbruk/storfe/fakta_om_ku_kalv_og_okse

er avlivet.²⁸ Ved slakt av produksjonsdyr er det lang transporttid, hardhendt behandling og minimalt med plass medfører fysiske skader, stress, frykt og at dyr dør under transport.

Forsøksdyr er et annet eksempel på dyr som involveres i kommersiell produksjon. Ifølge dyrevernalliansen er det per i dag «lovlig å utsette forsøksdyr for smerter og påkjenninger som er forbudt i alle andre sammenhenger.» Likevel består, per i dag, praksiser som både forgiftning og utsettelse for elektrisk støt og implantering av elektroder i hjernen.²⁹

I dagens offentlige minimumskrav settes det sjelden eller ingen krav til grunnleggende behov som rett til lys, aktivitet og nærvær, noe som nettopp inngår i lovverket om god dyrevelferd. På tross av at dyrevelferdsloven sier at dyr skal holdes og behandles på en forsvarlig måte, er i dag de offentlige minimumskravene og artsspesifikke forskriftene mangelfulle. Det er verdt å legge merke til at det har blitt funnet vanskjøtsel på et allerede mangelfullt regelverk.

Dyrevelferdsmerking

Dyrevelferdsmerking er en ordning som skal opplyse forbrukeren om forholdene til dyr i produksjonsprosessen av produktet. I Europa har det de siste årene blitt utviklet en rekke merkeordninger som har som hensikt å gi bedre dyrevelferd i produksjon av mat enn hva de nasjonale regelverket gir. Blant dem er "Bedre dyrevelfærd" i Danmark (BD), RSPCA Assured i UK (RSPCA), Für mehr Tierschutz i Tyskland (FmT) og Beter Leven i Nederland (BL). Ordningene ser på både bondens rutiner, miljøfaktorer og dyrebaserte målinger. De håndheves med egne revisjonssystemer, med årlige eksterne tilsyn³⁰

Det danske merket «Bedre dyrevelfærd» (BD) er foreløpig det eneste merke i Europa som er initiert av myndighetene, hvor de andre er initiert av interesseorganisasjoner. Det danske merket bruker tre graderingsnivåer for dyrevelferden i ordningen.³¹

I land over hele verden utvikles det også merkeordninger som skal forsikre at også produksjonen av kosmetikk og husholdingsprodukter ikke har involvert dyr, som er såkalte "animal cruelty free."³² som også fokuserer på forsøksdyr samt dyr i husdyrshold. I Norge i 2018 lanserte Dyrevernalliansen "**Dyrevernmerket**". Det er utarbeidet i samarbeid med veterinærinstituttet og forskere ved NMBU, der målet er å bedre livet til flest mulig dyr i landbruket.³³ Gårdene som ønsker Dyrevernmerket må forholde seg til merkets velferdskrav. Per i dag er det ingen økonomiske godtgjørelser dersom man oppfyller kravene. Dyrevernmerket er fremdeles under utvikling av organisasjonen.

I Norge har vi per dags dato statlige merkeordninger som Nyt Norge, Svanemerket og Debio - Økologisk Norge. Blant disse er det kun Debio sier noe om dyras velferd, og inkluderer da dyr landbruket. I følge Dyrevernalliansens kriterier til dyrevelferd er Debios dyrevelferdskrav mangelfulle³⁴. I likhet med flere andre organisasjoner i verden har

²⁸ https://www.forskningsradet.no/csstorage/flex_attachment/82-02156-4%20dyrevelferd.pdf

²⁹ <https://www.dyrevern.no/hvorfor-hjelpe-dyr/hvorfor-hjelpe-forsoksdirene>

³⁰ <https://www.animalia.no/globalassets/publikasjoner/kjottets-tilstand/kjottets-tilstand-2018.pdf>

³¹ <https://www.animalia.no/globalassets/publikasjoner/kjottets-tilstand/kjottets-tilstand-2018.pdf>

³² <https://www.crueltyfreekitty.com/list-of-cruelty-free-brands/>

³³ <https://dyrevernmerket.no/>

³⁴ <https://dyrevernmerket.no/wp-content/uploads/Dyrevern-Tabeller-Melkeku.pdf>

Dyrevernalliansen også hatt stort fokus på forsøksdyr.

Kan dyrevelferdsmerking være en god løsning?

Per dags dato finnes det, slik vi har sett, flere utenlandske insentiver og merkeordninger som vil fremme god dyrevelferd. Det finnes imidlertid få statlig godkjent merker, som vi også ser eksempel på i Norge.

Det norske Dyrevernerket og de fleste europeiske merkeordningene saksbehandler har sett på inkluderer foreløpig kun dyr fra gårder. I Norge finnes det ei heller en nasjonal merkeordning som både inkluderer dyr til produksjon av matprodukter og andre produkter der fremstillingen involverer bruk av dyr.

I en landsomfattende spørreundersøkelse gjort Respons Analyse fra 2013³⁵ kommer det frem at en av de tingene Norske forbrukere er mest opptatt av nettopp er høyere krav til dyrevelferd. De siste årene har salget av bla. økologiske matvarer økt kraftig³⁶ og bevisstheten rundt dyrevelferd har steget.

Det danske merket BD kan være en modell på hvordan en dyrevelferdsmerkeordning kan gjennomføres politisk og kan brukes.

Konklusjon

Saksbehandler mener det er forbrukerens rett å vite mer om bakgrunnen til produkter en kjøper, særlig dersom dyr har tatt skade av produksjonen. En opprettelse av en nasjonal merkeordning hvor dyrs velferd vektlegges, kan bidra til en økt bevissthet blant forbrukere, samt til at flere bønder og selskaper velger å prioritere dyrevelferden i større grad.

Ved økt bevissthet rundt produksjonen samt synliggjøringen av bedre dyrevelferd kan også bidra til å belønne alternative driftsmetoder. Om flere produsenter erfarer at det både er praktisk og økonomisk gjennomførbart å produsere på et høyere dyrevelferdsnivå enn regelverket krever vil det være med på å dra det nasjonale regelverket opp på et høyere nivå over tid.

Saksbehandler mener at ansvaret for god dyrevelferd ikke utelukkende bør legges på initierte merkeordninger³⁷ og forbrukere, men at myndighetene må ta sitt ansvar for at alle dyr i landet har en akseptabel dyrevelferd. Derfor bør det opprettes et nasjonalt regelverk gjennom en merkeordning.

I tråd med at dyrevelferd stadig settes på dagsorden, mener saksbehandler det er på høy tid, at en nasjonalt regulert dyrevelferdsmerkeordning opprettes. Merkeordningen bør gjelde alle områder hvor dyr kan ha vært involvert, dvs. både for husholdningsprodukter, kosmetikk og matvareprodukter. Et slikt merke ville kunne vise både hvordan dyra har hatt det, men det vil også vise om produktet i det hele tatt har påvirket dyr. Dyrevelferdskravene for en slik merkeordning bør utarbeides i samarbeid med

³⁵ <https://forskning.no/kulturlandskap-landbruk-mat/vi-er-mer-opptatt-av-sunn-mat-og-dyrevelferd-enn-pris-pa-mat/560715>

³⁶ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/salget-av-.../id2640110/>

³⁷ <https://www.animalia.no/globalassets/publikasjoner/kjottets-tilstand/kjottets-tilstand-2018.pdf>

fagpersoner. Merket skal være gradert, der den laveste kategorien betyr at velferdskravene ikke er oppfylt, nivå to betyr at velferdskravene er oppfylt og nivå tre betyr at ingen dyr har blitt berørt i produksjonen av produktet.

Spørsmål til diskusjon

- Vil dyrevelferdsmerking bidra til at forbrukere velger annerledes?
- Hvor mange nivåer skal merket ha?
- Hvilke produkter skal et slikt merke omfatte?
- Hvordan stiller vi oss til dyrevennalliansen sitt dyrevennermerke?
- Bør resolusjonen inneholde økonomiske godtgjørelser for bønder med god dyrevelferd? Eller dekkes temaet av politikk vi allerede har vedtatt?

Forslag til vedtak

F1: Den politiske uttalelsen «Avdekk lidelse med dyrevelferdsmerking» innstilles på til LS slik den foreligger.

Vedlegg: - Avdekk lidelse med dyrevelferdsmerking

Med vennlig hilsen, på vegne av politisk utvalg for dyrevelferd

Elisabeth Udjus,
sentralstyremedlem

Oslo, 15. mai 2019

AVDEKK LIDELSE MED DYREVELFERDSMERKING!

Ingen dyr skal lide for menneskers ignoranse!

Norge har en lang tradisjon og kultur for husdyrhold. Likevel har vi ingen merkeordning som retter fokus på dyrevelferd. Dagens dyrevelferdslovgivning sikrer ikke dyra tilstrekkelige muligheter til å få dekket grunnleggende artstypiske atferdsbehov. Vi har i dag betydelige dyrevelferdsmessige utfordringer på norske gårder, i forsøksrom og på slakteriet uten at forbrukeren blir opplyst om det.

Som forbruker sitter man på en stor makt, og et stort ansvar. Produkter en konsumerer kan ha hatt en negativ innvirkning på dyrs velferd uten at dette avdekkes. Dette er ikke akseptabelt!

Flere land i Europa, deriblant Norge har opprettet insentiver for å synliggjøre dyrevelferden på produksjonsstedet gjennom dyrevelferdsmerking på produkter. Men kun få land regulerer dette nasjonalt. Dette må endres på!

Norske myndigheter må ta ansvar for at alle dyr i landet har en akseptabel dyrevelferd. Forbrukere har rett til å vite om det gjelder produktet de står med i hånda. En nasjonal dyrevelferdsmerking på husholdningsartikler, kosmetikk og matprodukter vil bidra til å avdekke dyrs velferd i produksjonen og til at forbrukere tar mer opplyste valg. Dyrevelferdsmerking nå!

Grønn Ungdom mener at:

- Det skal opprettes et dyrevelferdsmerke for husholdningsprodukter, kosmetikk og matvareprodukter.
- Merkeordningen skal inkludere strenge dyrevelferdskrav utarbeidet i samarbeid med fagpersoner.
- Dyrevelferdsmerket skal være gradert, der den laveste kategorien betyr at velferdskravene ikke er oppfylt, nivå to betyr at velferdskravene er oppfylt og nivå tre betyr at ingen dyr har blitt berørt i produksjonen av produktet.

Til Sentralstyret
Kopi Landsstyret
Fra Elisabeth Udjus, sentralstyremedlem
Dato 16.05.19
Saksnr. SST-10-19-113

grønn
ungdom

POLITISK UTTALELSE:

FORBY KJØTTREKLAME!

Bakgrunn

Grønn Ungdoms landsmøte vedtok at dyrevelferd skulle være en av hovedsakene våre i valgkampen i 2019. I den anledning er det satt ned et dyrepolitisk utvalg som skal forbedre nåværende og forme Grønn Ungdoms dyrepolitikk. Grønn Ungdoms dyrepolitiske utvalg har bestemt seg for å legge frem en resolusjon om forbud mot kjøttreklame. I dette saksfremlegget presenteres grunnlaget for utvalgets ønske om innføring av et forbud mot kjøttreklame. Det diskuteres videre hvilke konsekvenser dette kan ha for samfunnet, klimaet og landbruket.

«[M]arkedsføringen av kjøtt brukes strategisk både av kjøttindustrien og dagligvarekjedene for å styrke egen posisjon i markedet og for å nå stadig nye målgrupper». Det konkluderer statens institutt for forbruksforskning (sifo) med i en rapport om norsk kjøttreklame fra 2014.³⁸

Samtidig uttrykker Helsedirektoratet sterk bekymring over nordmenns høye kjøttkonsum.³⁹ I 2016 ble det omsatt omlag 77 kilo kjøtt per innbygger i Norge.⁴⁰ Korrigert for kastet mat m.m. får en et reelt beregnet forbruk på 53,9 kg per person per år.⁴¹

I 2014 la MDG, sammen med Venstre og SV fram et forslag om å stramme inn regelverket for kjøttreklame, gjennom å sterkt regulere opplysningskontorene som i dag står for en betydelig del av markedsføringsmidlene for kjøttprodukter. Forslaget fikk ikke stortingsflertall.

Begreper

Kjøtt: Vev fra firbeinte virveldyr og hai. Herunder muskelvev, bindevev, fettvev og innvoller fra dyr som ku, sau, gris og kylling. Inkluderer ikke såkalt clean meat, dvs. dyrket kjøtt.

³⁸<https://docplayer.me/16451874-Kjott-og-reklame-en-studie-av-annonsering-og-reklame-for-kjott-i-det-norske-matmarkedet.html>

³⁹<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1414/Utviklingen-i-norsk-kosthold-2017-IS-2680.pdf>

⁴⁰<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1414/Utviklingen-i-norsk-kosthold-2017-IS-2680.pdf>

⁴¹<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1414/Utviklingen-i-norsk-kosthold-2017-IS-2680.pdf>

Kjøttreklame: Markedsføring av produkter hovedsakelig bestående av kjøtt, tilsiktet menneskelig konsum. Herunder også reklame for kjøtt-merkevarer. Nøytral omtale av kjøttprodukter i avisartikler, bransjeblader eller liknende er ikke inkludert. Nøytral prisinformasjon i handelsforretninger er ikke inkludert, så lenge prisen ikke i seg selv benyttes som for å fremme produktet (prisdumping).

Drøfting

Dyrevelferd

Enhver produksjon av kjøtt, med unntak av clean meat, medfører at en må ta liv av dyr. Flertallet av den norske befolkning spiser kjøtt, og det er viktig at dyrene som brukes til denne produksjonen lever under verdige forhold, der de får mulighet til å utfolde seg og utøve artstypisk atferd.

Selv om Norge har et av de strengeste dyrevelferdsregelverkene i verden⁴², har produksjonsdyrnæringen fortsatt store utfordringer og mange forbedringspotensialer. Mange norske dyr får aldri oppleve dagslys, puste inn duggfrisk luft, rote i jorda og rulle i søla.^{43 44} Kylling holdes i tusentalls i store haller⁴⁵, en slaktegris på 100kg har krav på under én kvadratmeter med plass⁴⁶, og mange kyr står oppbundet på bås, uten mulighet til å hverken snu seg eller utøve annen naturlig atferd⁴⁷. Mange arter er også utsatt for ekstremavl, som går ut over helse og velferd.^{48 49}

Det intensive landbruket fører til et uholdbart press på både dyr og bonde, som i stor grad kunne vært unngått ved et redusert kjøttforbruk og småskala husdyrproduksjon.

Helse

Helsemyndighetene anbefaler en kraftig reduksjon i nordmenns kjøttkonsum, sammenliknet med dagens gjennomsnittlige inntak. Forskning viser at det er betydelige helsefordeler med å redusere kjøttkonsumet, som å redusere risikoen for hjerte og karsykdommer, kreft, diabetes type 2 og overvekt.⁵⁰

Klima

Ifølge FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) står kjøttindustrien alene for 15% av verdens klimagassutslipp. Blant annet stammer betydelige deler av dette fra metangass fra drøvtyggere og fôrproduksjon. Sammenlikner man utslippene fra et kjøtttrikt kosthold med utslippene fra et mer plantebasert kosthold kommer det

---

⁴² https://www.nibio.no/om-nibio/nibio-konferansen/program/programvedlegg/_/attachment/inline/6b27ce62-6bdc-43f9-a549-b05d9cc28c7f:9e5daecd0731ed8e69b43a652c10711eea8b5b63/NIBIO_BOK4-3_V012%2033.pdf

⁴³ <https://www.dyrevern.no/resources/files/dyrevelferd-i-norsk-svineproduksjon.pdf>

⁴⁴ <https://www.dyrevern.no/resources/files/storfe-faktaark.pdf>

⁴⁵ <https://lovdata.no/forskrift/2003-04-11-461>

⁴⁶ <https://lovdata.no/forskrift/2003-02-18-175/§26>

⁴⁷ <https://www.dyrevern.no/resources/files/storfe-faktaark.pdf>

⁴⁸ <https://www.animalia.no/globalassets/publikasjoner/kjottets-tilstand/kt17-dyrevelferd-godkjent.pdf>

⁴⁹ <https://www.dyrevern.no/resources/files/dyrevelferd-i-norsk-svineproduksjon.pdf>

⁵⁰ <https://hepla.no/hjem/kostrad-plantebasert-kosthold/helsefordeler/>

plantebaserte betydelig bedre ut. Å redusere eget kjøttforbruk er med andre ord noe av det mest effektive vi mennesker kan gjøre for å redusere våre klimagassutslipp.⁵¹

Kjøttproduksjon innebærer i dag masseimport av kraftfôr fra land som Brasil som medfører en belastning for regnskogsområder i form av ulovlig hogst, utryddelse av biologisk mangfold og forurensning av vann.⁵² Også norskprodusert kraftfôr og grasproduksjon tar opp store arealer som kunne vært brukt til produksjon av menneskemat.⁵³ Noen foreslår å redusere kraftfôrmengden og bruke mer gras til kyra, men dette vil ifølge Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) faktisk øke klimagassutslippene.⁵⁴ En reduksjon i norsk kjøttkonsum og produksjon vil derimot redusere klimagassutslippene, og i tillegg øke selvforsyningsgraden vår.⁵⁵

Reklame påvirker forbrukere

Reklamer påvirker konsumenters handlemønstre. Dette gjelder en rekke produktområder, og inkluderer også mat. Studier viser at både barn og voksne matvalg påvirkes betydelig av den reklamen de utsettes for.^{56 57} Dette er også tilfellet for kjøttreklame.⁵⁸

Reklame som virkemiddel

Reklameforbud er et virkemiddel med en lang historie i Norge. Allerede i 1973 ble det vedtatt et nasjonalt forbud mot reklame for tobakksvarer.⁵⁹ Fire år senere, i 1977, ble det vedtatt nasjonalt forbud mot alkoholreklame.⁶⁰ Også andre former for regulering av reklamevirksomhet eksisterer. Eksempelvis foreligger det forbud mot kjønnsdiskriminerende reklame⁶¹, og ved reklame rettet mot barn stilles det særlige aktsomhetskrav⁶².

Andre typer reklameforbud har også den siste tiden blitt innført eller foreslått. Eksempelvis er det forbudt å reklamere for utenlandske pengespill i Norge⁶³, og reklame

⁵¹ <https://www.framtiden.no/201409236559/aktuelt/mat/var-farlige-middagstallerken.html>

⁵² <https://www.regnskog.no/no/om-regnskogfondet/dette-mener-regnskogfondet/problemet-med-soya>

⁵³ https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2451799/NOTAT_20170406-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR3d2Yajlwj7UcRZu-JoZK8mdXKCbMH7AbUpgk-ISdsjD1MRmpMHkeDkk9c

⁵⁴ https://forskning.no/kronikk-husdyr-miljopolitikk/kronikk---avgiften-pa-rodt-kjott-blir-mott-med-sterk-motstand-fra-landbruket/1168800?fbclid=IwAR1BX3dc58F_GfCRejOBOvrj5d61XSQjcXoBla1NMKVI9uu1Ne6Xy9BmNfo

⁵⁵ https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2491452/Vangelsten.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR30cqywDCR7jx9WEPkxJZLXU0fdX2sro38VfTzD_hG_coHAKY6-KLZnlwg

⁵⁶ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4021209/>

⁵⁷ <https://www.medicalnewstoday.com/articles/235603.php>

⁵⁸ <https://ageconsearch.umn.edu/record/279609/files/rrp-nec63-1995-06-0006.pdf>

⁵⁹ <https://lovdata.no/pro/HIST/lov/1973-03-09-14-19730309>

⁶⁰ <https://lovdata.no/pro/SFO/forskrift/1977-01-21-2>

⁶¹ <https://www.forbrukertilsynet.no/lov-og-rett/veiledninger-og-retningslinjer/veiledning-kjonnsdiskriminerende-reklame>

⁶² https://lovdata.no/pro/NL/lov/2009-01-09-2/KAPITTEL_4

⁶³ <https://lottstift.no/nb/pengespill/ulovlig-markedsforing/>

for forbrukslån er lovregulert.⁶⁴ Sittende regjering har også jobbet med ytterligere innstramminger i regelverket som regulerer reklame for både forbrukslån og for pengespill⁶⁵ ⁶⁶. Høyre gikk i mars 2019 inn for å forby reklame for kosmetiske inngrep, med bakgrunn i det kroppspresset og belastningen for psykisk helse slik reklame kan medføre.⁶⁷ Med det er det stortingsflertall også for et slikt reklameforbud. ⁶⁸

Eksisterende regulering av matreklame

Også forbud mot spesifikke matvarer har allerede blitt vedtatt i en rekke andre land. I 2017 innførte Amsterdam et forbud mot reklame for usunn mat. Inspirert av Amsterdam vedtok London å gjøre det samme i 2018. Forbudet tredde i kraft 25. februar 2019, og inkluderte blant annet burgere, brus, sjokolade, pizza og pommefrites. Begrunnelsen for begge forbudene var å bekjempe den voksende barnefedmen i regionene.⁶⁹ Også i Oslo utredes nå et forslag om å innføre forbud mot reklame for usunn mat på busser, trikker, T-baner, stasjonsområder, venteskur m.m.⁷⁰

Lovligheten av forbud mot kjøttreklame

Et forbud mot reklame for kjøtt vil ikke være i strid med EØS art. 13, der det heter at "Bestemmelsene i artikkel 11 og 12 skal ikke være til hinder for forbud eller restriksjoner på import, eksport eller transitt som er begrunnet ut fra hensynet til offentlig moral, orden og sikkerhet, vernet om menneskers og dyrs liv og helse, plantelivet, nasjonale skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi eller den industrielle eller kommersielle eiendomsrett. Slike forbud eller restriksjoner må dog ikke kunne brukes til vilkårlig forskjellsbehandling eller være en skjult hindring på handelen mellom avtalepartene"⁷¹ (vår understreking).⁷²

De eksisterende reklameforbudene har alle som formål å redusere en eller annen form for kjøpepress som avsenderen påfører forbrukeren. Videre har produktene dekket av forbud til felles at de enten fysisk eller mentalt potensielt kan virke skadelig på forbrukeren, særlig ved hyppig forbruk. Her forklarer man hvorfor du mener Grønn Ungdom skal mene akkurat det som står i resolusjonen. Link gjerne til relevante artikler eller tidligere vedtak Grønn Ungdom har gjort.

---

⁶⁴ <https://e24.no/boers-og-finans/forbrukslaan/forbyr-aggressiv-reklame-for-forbrukslaan-skremmende/24351427>

⁶⁵ <https://www.nrk.no/norge/regjeringen-vil-forby-reklame-for-pengespill-1.13818820>

⁶⁶ <https://e24.no/boers-og-finans/forbrukslaan/forbyr-aggressiv-reklame-for-forbrukslaan-skremmende/24351427>

⁶⁷ <https://www.vg.no/rampelys/i/Eo3Xbj/hoeyre-vil-ha-forbud-mot-reklame-for-kosmetiske-inngrep-paa-hoey-tid-mener-bloggere>

⁶⁸ <https://www.aftenposten.no/norge/i/VRyL3V/Flertall-pa-Stortinget-for-forbud-mot-fiks-rumpa-reklame>

⁶⁹ <https://www.nrk.no/urix/london-forbyr-reklame-for-usunn-mat-1.14309095>

⁷⁰ <https://www.nrk.no/ostlandssendingen/dette-kan-bli-forbudt-i-oslo-1.14400794>

⁷¹ <https://lovdata.no/lov/1992-11-27-109/eosl/a13>

⁷² <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Odelstinget/2004-2005/inno-200405-019/5/>

Spørsmål til diskusjon

- Burde en tillate reklame for kjøtt produsert med spesielle krav til dyrevelferd? Hvordan skal en i så fall trekke skillet mellom dette og annet kjøtt?
- Mange produkter består kun delvis av kjøtt. Hvordan skal vi håndtere det?
- Hva med reklame for kjøttproduksjon, som ikke i seg selv promoterer et konkret produkt?

Saksbehandlers konklusjon

Kom med en kortfattet konklusjon på hvorfor GU bør vedta resolusjonen. Oppsummer argumentene du kom med i drøftingsdelen.

De Grønne er for et lavere kjøttkonsum. Et lavere kjøttkonsum er viktig for å få redusere intensiteten i landbruket og dermed bedre dyrevelferden. I tillegg vil et forbud ha positive ringvirkninger for klima og folkehelsen. Det er grunn til å tro at dagens høye kjøttkonsum kan være med å opprettholdes gjennom betydelig reklame for kjøttprodukter.

Et redusert kjøttkonsum og færre dyr i kjøttproduksjonen vil frigjøre plass til dyra både ute og inne, og gi mer tid til bonden. Slik vil det kunne ha en betydelig positiv effekt på dyrevelferden. Saksbehandler tror ikke kjøttreklame alene vil kunne redusere norsk kjøttkonsum til et bærekraftig nivå, men det vil uten tvil ha en positiv effekt. Det vil kunne gjøre det enklere for forbrukerne å ta dyrevennlige og bærekraftige matvalg i tråd med sine egne ønsker, og være med på å flytte det norske kosthold i en mer dyrevennlig retning.

Kjøtt har mange likhetstrekk med flere av produktene omfattet av eksisterende reklameforbud. På samme måte som tobakk og røyking, har også kjøtt en påvirkning på omgivelsene. Dog i et bredere perspektiv. Særlig denne negative effekten på miljø, andre mennesker, kommende generasjoner og dyrs velferd gjør at kjøttproduksjonen og kjøttkonsumet er nødt til å reduseres. Et reklameforbud for kjøtt vil være i god tråd med gjeldende praksis for reklameforbud

Forslag til vedtak

F1: Den politiske uttalelsen «Forby kjøttreklame!» innstilles på til LS slik den foreligger.

Vedlegg: - Avdekk lidelse med dyrevelferdsmerking

Med vennlig hilsen, på vegne av politisk utvalg for dyrevelferd

Elisabeth Udjus,
sentralstyremedlem

Oslo, 14. mai 2019

FORBY KJØTTREKLAME!

Et skyhøyt norsk kjøttkonsum bidrar til å intensivere landbruket som igjen medfører dårligere dyrevelferd. Det norske kjøttkonsumet reduserer også selvforsyningsgraden og har negative konsekvenser for folkehelsen og klima.

Kjøttindustrien og dagligvarekjedene bruker markedsføring strategisk for å styrke egen posisjon i markedet og for å nå stadig nye målgrupper. Det brukes i Norge over tre ganger så mye penger på markedsføring av kjøtt, som det brukes på markedsføring av frukt og grønt. Forbrukerne oppgir selv at de ønsker å handle mer bærekraftig, men den stadig mer aggressive reklamen påvirke forbrukervalg i feil retning.

Grønn ungdom vil:

- Innføre et nasjonalt forbud mot kjøttreklame.